

ÎNTRE MICA ȘI MAREA ISTORIE. NICOLAE COROIU: UN DESTIN SUB VREMURILE PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

Gabriel MOISA*

BETWEEN THE HISTORY OF THE INDIVIDUAL AND THE HISTORY OF ALL. NICOLAE COROIU: A DESTINY IN THE TIMES OF THE FIRST WORLD WAR

Abstract

Nicolae Coroiu takes us to follow history in all extremities Romanian space prewar, interwar and postwar. His destiny is very interesting and closely linked to the fate of the nation it belongs in this century. Life it bears such the viscous Oradea, Cluj and Bazargic and from there to Chisinau and Hotin, Zalau, Șimleul Silvaniei and Bucharest after that, in the context of establishment of the communist regime, lies in Oradea and, finally, after retirement, in Vascauti native of southern Bihar.

This does not mean the end of his wanderings. Makes a last „call” forced Piatra Neamt, where „benefits” from house arrest in mid-50s it becomes, like many of interwar Romanian elite, „enemy of the people”.

The topic has been approached Nicholas Coroiu partly based on sequential recovery Nicholas Coroiu exclusive manuscript. This study represents a broader investigation, which is based on a documentary resource and a more extensive bibliography which enhances the understanding of our destiny submitted to this volume.

Keywords: Nicolae Coroiu, Vașcău, World War I, Volunteer, Romanian Army.

Reconstituirea trecutului poate fi realizată recurgând la mai multe categorii de izvoare și prin reconsiderarea evenimentelor, fenomenelor sau proceselor istorice trecute. Pentru refacerea cât mai complexă a unor momente de istorie, Pierre Nora vorbește despre necesitatea unui „*le retour de l'événement*”¹ în condițiile în care, spune acesta, nicio epocă nu este atât de dinamică precum cea a noastră în considerarea și reconsiderarea istoriei contemporane. În opinia sa, această perioadă suferă de o mare infirmitate atunci când încearcă să-și afișeze propria identitate în raport cu celelalte epoci istorice.

În fața acestei realități, apelul la interdisciplinaritate poate oferi o soluție pentru trasarea unor coordonate specifice reconstituirii epocii contemporane. Bogdan Murgescu atrage, de altfel, atenția asupra acestei chestiuni afirmând că nici aceasta nu este o rețetă foarte ușor de gestionat din cauza conotațiilor de natură practică a unui atare dialog².

Dar cum trebuie studiată istoria contemporană astfel încât propriile trasee intelectuale să o definească clar în raport cu celelalte epoci istorice? Discuția este, desigur, foarte amplă și nu face obiectul abordării din aceste pagini. Cu siguranță însă că reconstituirea trecutului

* Prof. univ. dr., Universitatea din Oradea, email: gabimoisa@hotmail.com

¹ Pierre Nora, *Le retour de l'événement*, în Jacques Le Goff et Pierre Nora, *Faire de l'histoire*, Gallimard, Paris, 1974, p. 283

² Bogdan Murgescu, *A fi istoric în anul 2000*, Editura All Educațional, București, 2000, p. 55

recent un poate fi opera unei viziuni unice, iar cercetătorii sunt obligați să nu refuze teoria și autoreflexia în interiorul disciplinei.

Totul trebuie realizat însă la modul profesionist și în beneficiul meseriei noastre. În caz contrar, putem avea surprize de genul celor care vin spre istorie (prea mulți!!!) fără a-și însuși instrumentele de lucru necesare abordării în cunoștință de cauză și dau „opere” cu pretense valențe istorice, însă departe de ceea ce înseamnă reconstituirea profesionistă a trecutului.

Cea mai facilă abordare a istoriei contemporane este legată de recursul la documentul de arhivă. Incontestabil, fără el nu se poate apela sub nici o formă la cunoașterea trecutului. Cât de complet este acesta însă? Răspunsul nu poate fi decât acela că „adevărurile” revelate de document sunt de la bun început susceptibile de a fi serios chestionate întrucât ele reflectă în general poziția autorității vremii. Lucrurile se complică, bunăoară, atunci când analizăm perioada comunistă a istoriei României, atunci când documentul este adesea construit chiar deliberat fals. Aici intervine, desigur, arta istoricului de a desface documentul și a-l interpreta astfel încât acesta să nu se limiteze la simpla lui redare, ci să-l pătrundă critic și mai ales să analizeze epoca fără patimă și eliberat de orice prejudecăți³.

În cunoașterea istoriei contemporane, ca și a celei moderne românești, de altfel, pe alocuri chiar și a celei medievale, un izvor de reconstituire important este și memorialistica. După 1989, acest gen istoriografic și literar deopotrivă a explodat pur și simplu, apărând numeroase volume circumscrise acestui areal intelectual. Și acestea trebuie luate însă cu o anumită doză de subiectivism. Dacă sunt de genul însemnărilor zilnice, acestea se situează parcă mai aproape de realitatea exprimată. Cu cât aceste texte sunt scrise însă mai departe în timp de perioada descrisă, există cu atât mai mult interogații legate de prospețimea informațiilor. Desigur, dacă în mijlocul evenimentelor este exclusiv sau aproape exclusiv persoana celui care scrie natura subiectivă a informațiilor, poate fi luată serios în calcul.

Cu toate acestea, memorialistica este o sursă importantă pentru cunoașterea trecutului. Ea păstrează ceva din parfumul epocii descrise, ceea ce documentul de arhivă face în foarte mică măsură. Contextualizate și analizate critic informațiile din aceste memorii pot face lumină asupra unor evenimente. Pentru aceasta însă istoricii trebuie să poată decela adevărul de fals, dacă acesta există.

Studiul de față, care urmărește traseul unui „finanțist” bihorean, Nicolae Coroiu, are drept miez tocmai câteva memorii scrise de acesta și de fiica lui, Lucia Sirban (Coroiu)⁴. Este vorba, în primul rând, despre manuscrisul lui Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări*, care există în colecțiile de documente ale Muzeului Țării Crișurilor din Oradea și care are 22 de pagini⁵. Informațiile conținute sunt de o excepțională importanță pentru cunoașterea micii istorii încadrate în peisajul mării istorii a complicatului secol al XX-lea.

În conturarea lucrării de un real folos au fost alte două manuscrise puse la dispoziție de prof. univ. dr. Mihai Drecin⁶, semnate de fiica cea mare a lui Nicolae Coroiu, Lucia Sirban (Coroiu), intitulate *Din activitatea bancară a lui Nicolae Coroiu*, care numără 33 de pagini și, mai ales, manuscrisul *Date despre familie*, care înmănunchează 95 de pagini despre traseul familiei lui Nicolae Coroiu începând cu primii ani ai secolului al XX-lea până în 1976, anul trecerii în neființă a acestuia.

Unele dintre acestea sunt afectate însă de trecerea timpului și nu de puține ori a fost nevoie de verificări și corectări ale informațiilor, astfel încât acestea să corespundă adevărului istoric atâta cât este omenește posibil. Desigur că numeroasele detalii au fost contextualizate,

³ Ioan Aurel Pop, *Istoria, adevărul și miturile*, Editura Enciclopedică, București, 2014, p. XIII

⁴ Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări*, manuscris, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, *Colecția de documente*, inv. 2850, 22 p. (în continuare Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări...*); Lucia Sirban, *Din activitatea bancară a lui Nicolae Coroiu*, manuscris, 33 p. (în continuare Lucia Sirban, *Din activitatea bancară...*); Idem, *Date despre familie*, manuscris, 95 p. (în continuare Lucia Sirban, *Date despre familie...*)

⁵ Lucia Sirban a donat Muzeului Țării Crișurilor memoriile tatălui său, Nicolae Coroiu, la mijlocul anilor '70 ai secolului trecut. Tot Domnia Sa a donat și un important număr de fotografii legate de istoria familiei. O parte a acestora se află în acest volum.

⁶ Îi mulțumim pe această cale domnului prof. univ. dr. Mihai Drecin pentru disponibilitatea de care a dat dovadă punându-ne la dispoziție aceste manuscrise, care au conturat o imagine mult mai clară a destinului lui Nicolae Coroiu.

ceea ce a făcut ca acestea să fie văzute într-o perspectivă istorică cât mai aproape de realitate și înțelese în taina și dimensiunea epocii lor.

Toate manuscrisele oferă însă o imagine de ansamblu asupra lui și familiei sale de-a lungul secolului al XX-lea. Vășcăuanul Nicolae Coroiu ne poartă pe firul istoriei în toate extremitățile spațiului românesc antebelic, interbelic și postbelic. Destinul său este unul foarte interesant și strâns legat de soarta națiunii din care face parte în acest secol. Viața îl poartă astfel de la Vașcău la Oradea, Cluj și Bazargic, iar de acolo la Chișinău și Hotin, Zalău, Șimleul Silvaniei și București după care, în contextul instaurării regimului comunist, revine în Oradea și, într-un final, după pensionare, în Vașcăul natal din sudul Bihorului.

Asta nu înseamnă însă finalul peregrinărilor sale. Mai face o ultimă „escală” forțată la Piatra Neamț, unde „beneficiază” de domiciliu forțat la mijlocul anilor '50 când devine, asemeni multora din elita românească interbelică, „dușman al poporului”.

Subiectul Nicolae Coroiu a mai fost abordat parțial pe baza valorificării secvențiale exclusiv a manuscrisului lui Nicolae Coroiu⁷. Studiul de față reprezintă o investigație mai amplă, care are la bază o resursă documentară mult mai extinsă și o bibliografie aferentă ce amplifică înțelegerea destinului celui supus atenției prezentului volum.

Nicolae Coroiu (1890-1976) a văzut lumina zilei în anul 1890 într-o casă situată în Bărăști, un cartier al Vașcăului, într-o familie cu șase copii⁸. Părinții lui au fost Partenie Coroiu (1863-1917) și Aurora Victoria Coroiu (1863-1947).

Tatăl său, Partenie Coroiu s-a născut în localitatea Vașcău, într-o familie înstărită „de cojocari și nepot și strănepot de preoți ortodocși români”⁹. Acesta era un om destoinic și foarte harnic contribuind decisiv la ridicarea economică a propriei familii, astfel încât la prematura sa trecere în neființă la doar 54 de ani, „a lăsat o casă mare în care avea băi publice, cafenea și un magazin universal”¹⁰.

Fiind o fire întreprinzătoare, acesta construise încă înainte de 1900 în Boiu, la izvoarele râului cu același nume, „o moară și mai multe jgheaburi de sus din deal până jos pentru apă, lucru modern pe vremea aceea”¹¹, ceea ce i-a adus nenumărate beneficii economice. În doar cele câteva decenii de viață Partenie Coroiu a devenit unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai comunității românești din depresiunea Beiușului.

Mama lui Nicolae Coroiu, Aurora Victoria Coroiu, s-a născut în localitatea Mesteacăn din județul Hunedoara din părinții Constantin Leuca și Fevronia Leuca¹². Ambii au murit însă de tineri, astfel încât în urma lor au rămas doi copii orfani, Iancu Leuca și Aurora Leuca. Iancu Leuca a murit tânăr, la vârsta de 30 de ani. Aurora Leuca a fost luată în grijă de familia bunicilor materni. Bunicul, Ion Irimie, era preot ortodox în Mesteacăn¹³.

Partenie și Aurelia Coroiu au avut șase copii. Cel mai mare dintre frați a fost Alexandru Coroiu (zis Șandor), urmat de Ioan Coroiu, Ana Coroiu, Maria Coroiu, Nicolae Coroiu și Partenie Coroiu, acesta din urmă, fiind cel mai mic dintre frați, a și păstrat numele tatălui lor. Partenie Coroiu se pare că a și moștenit calitățile antreprenoriale ale tatălui său, fiind cel care a înființat vestita păstrăvărie de la Vașcău încă între cele două războaie mondiale¹⁴, naționalizată apoi, după instalarea regimului comunist din România.

Fiul cel mare al familiei Coroiu, Alexandru Coroiu, a fost cel care a preluat, la moartea tatălui său, în anul 1917, toate afacerile familiei. Mai mult, în perioada interbelică a extins

⁷ Viorel Faur, *Un valoros material documentar despre evenimentele de la începutul secolului al XX-lea intrat recent în colecțiile Muzeului Țării Crișurilor*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor*, nr. 9-10, 1979, p. 119-122; Idem, *Memorial istoric. Un voluntar din Vașcău participant la luptele de la Mărăști, Valea Cașinului și Oituz*, în *Crișana*, an XLII, nr. 12581, 30 august 1987, p. 2; Idem, *Pentru a înfăptui marea unire. Mărturii ale unui bihorean combatant pe fronturile de la Oituz, Valea Cașinului și Mărăști*, în *Familia*, iulie 1987, anul 23 (123), nr. 7 (263), p. 1, 4; Gabriel Moisa, *Sublocotenentul Nicolae Coroiu din Vașcău*, în *România eroică*, nr. 2, 1998, București, p. 40-41.

⁸ Lucia Sirban, *Din activitatea bancară...*, p. 5

⁹ *Ibidem*

¹⁰ *Ibidem*

¹¹ *Ibidem*

¹² Idem, *Date despre familie*, p. 47

¹³ *Ibidem*

¹⁴ Idem, *Din activitatea bancară...*, p. 6

domeniile de activitate fiind cel care a înființat primul cinematograf din Vașcău¹⁵. Alexandru Coroiu a fost implicat activ în viața comunității devenind unul dintre liderii românilor de aici. Această poziție i-a fost confirmată prin desemnarea sa ca delegat din partea Vașcăului la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918.

Unul dintre frații Coroiu, Ioan Coroiu, a murit la vârsta de 30 de ani de tifos spaniol imediat după *“ce a venit din războiul I mondial”*¹⁶, în anul 1919.

Din cei cinci frați au supraviețuit războiului patru, inclusiv Nicolae Coroiu, combatant pe frontul Marii Conflagrații Mondiale, în armata română. Una dintre surori, Ana Coroiu, s-a căsătorit cu Mihai Chindea, șeful de gară din Dobrești, iar Maria Coroiu s-a căsătorit cu Nicolae Mare din Vașcău.

Nicolae Coroiu și-a petrecut copilăria într-un Vașcău în care tatăl său făcea parte din elita economică având o prăvălie mixtă și o cafenea din care își întreținea familia. Bunăstarea lor economică permitea capului familiei angajarea unei servitoare și a unor bărbați tocmiți cu ziua atunci când era nevoie la diverse munci în gospodărie.

Mediul sănătos în care a evoluat, aproape bucolic am spune, unde *“copii tăiau lemne, bunica făcea bucătărie pentru 10 inși”*¹⁷, și-a lăsat amprenta asupra întregului său destin ulterior, unul în care a cunoscut în calitate de combatant vicisitudinile Primului Război Mondial, dar și teribilele rigori nefaste ale regimului comunist după instalarea sa în România.

Nicolae Coroiu a urmat studiile primare în Vașcău, iar pe cele liceale la Brașov vreme de trei ani la Școala superioară de comerț, pe care a absolvit-o în anul 1911.

Acolo a deprins Nicolae Coroiu multe dintre tainele meseriei de finanțist pe care o va practica o viață întreagă după încheierea războiului. A fost un elev eminent, ceea ce a făcut ca la finalul studiilor să fie trimis, alături de alți colegi, într-o vizită de perfecționare și documentare la instituții economice din Germania, iar mai apoi la Viena, în capitala Imperiului Austro-Ungar¹⁸.

Se pare că cel care a insistat cel mai mult ca Nicolae Coroiu să urmeze studiile la școala comercială din Brașov a fost tatăl său, Partenie Coroiu. *“Binecuvântată fie memoria lui Partenie Coroiu senior, că diploma de la Brașov, unde l-a trimis pe tata, i-a permis să ducă o viață cinstită de om corect în toate privințele”*¹⁹, subliniază apăsător și Lucia Sirban (Coroiu) în memoriile sale, una dintre fiicele lui Nicolae Coroiu, care accentuează astfel pe consecințele deciziei bunicului pentru traseul ulterior al familiei sale.

După încheierea studiilor, Nicolae Coroiu s-a întors la Vașcău, unde a intrat ca practicant la Casa de Păstrare Mandel²⁰. Relațiile de muncă nu au fost dintre cele mai profitabile, ceea ce a făcut ca tânărul finanțist să nu rămână acolo foarte mult timp, astfel că *“aici am stat trei luni, primind pentru munca prestată 6 galbeni și 10 coroane”*²¹, ne spune Nicolae Coroiu.

După încheierea stagiaturii, Nicolae Coroiu a încercat să se angajeze la sucursala NépBank din Beiuș, *“unde tata avea vreo 10.000 coroane datorie ca sa-l ajut”*²², subliniază Nicolae Coroiu. A fost oprit din demersul său de către șeful ocolului silvic din Beiuș, Gyorgy Geza, *“care era pe atunci cel mai tare din Beiuș”*²³, spunându-i că nu se poate angaja *“deoarece eu am făcut școala la Brașov”*²⁴, ceea ce-l descalifica pentru această funcție, întrucât se contaminase cu elemente ale spiritului românesc brașovean.

Ca să poată lucra acolo ar fi trebuit ca să urmeze studiile comerciale la Budapesta, i-ar spus Gyorgy Geza. *“El era șovinist maghiar, iar eu român”*²⁵, spune Nicolae Coroiu. În aceste condiții, se pare că tânărul Coroiu nu putea aspira la mai mult în Beiuș. În fața acestei situații, *“i-am răspuns imediat că nu-i nimic, voi trece eu hotarul în România”*²⁶. Ceea ce a și făcut,

¹⁵ *Ibidem*

¹⁶ Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări...*, p. 1

¹⁷ *Ibidem*

¹⁸ *Idem*, *Din activitatea bancară...*, p. 8

¹⁹ *Ibidem*, p. 9

²⁰ Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări...*, p. 1

²¹ *Ibidem*

²² *Ibidem*

²³ *Ibidem*

²⁴ *Ibidem*

²⁵ *Ibidem*

²⁶ *Ibidem*

de altfel, în foarte scurt timp. Relațiile tensionate existente între familia lui Nicolae Coroiu și autoritățile maghiare, în primul rând cu acest Gyorgy Geza, erau evidente, acesta din urmă nepierzând nici o ocazie să le creeze probleme.

Una dintre acestea s-a petrecut cu prilejul Crăciunului anului 1913, când Nicolae Coroiu a organizat o festivitate în care i-a învățat pe mai mulți vășcăuani "*Călușarul*" și "*Bătuta*", două jocuri specific românești învățate de acesta la Brașov. Pentru ca totul să fie cât mai autentic, el a adus costume tradiționale specifice pentru a fi îmbrăcate de dansatori. Costumele erau donate de "*unul Stroescu, din Basarabia*"²⁷, fiind vorba, desigur, de marele mecena român originar din Basarabia, Vasile Stroescu, și care avea relații prietenești cu Nicolae Coroiu.

Organizarea evenimentului i-a adus numai necazuri, cu atât mai mult cu cât acesta a distribuit tuturor participanților cocarde tricolore, ceea ce l-a determinat pe Gyorgy Geza, participant și el la festivitățile de Crăciun din Vășcău, să-l amenințe pe Nicolae Coroiu cu arestarea. De altfel, acesta a și cerut jandarmilor care supravegheau activitatea să-l aresteze. Demersul a fost oprit de către judecătorul dr. Mihali de la Beiuș care i-a spus lui Gyorgy Geza că dacă determină arestarea lui Nicolae Coroiu atunci "*îi crapă capul cu bila de biliard, așa că nu a făcut-o*"²⁸.

Dorința lui de a pleca în România a fost prezentă în mintea tânărului Nicolae Coroiu încă de pe băncile școlii comerciale din Brașov, unde a intrat în contact cu realitățile din România. Terminarea practicii și acumularea unui capital l-au determinat pe tânăr să înceapă demersuri în vederea plecării. Pentru aceasta avea nevoie de documente. Astfel, spune Nicolae Coroiu, pentru a obține cât mai repede actele necesare "*i-am dat 3 galbeni notarului de atunci (1913) pentru a-mi da ceva ca să pot trece în România*"²⁹.

În ianuarie 1914 intra în posesia documentului care-i permitea trecerea în România, iar în februarie 1914 a plecat spre București. În momentul plecării era convins, conform spuselor sale, că nu peste mult timp Transilvania se va uni cu România. Tocmai de aceea, "*înainte de plecare i-am spus tatălui meu că aici are să fie în curând România, la care tatăl meu (care era un om foarte cuminte și un bun român) mi-a răspuns: E ușor de spus, dar e mai greu să se facă*"³⁰.

Despărțirea de familie a fost emoționantă, după spusele lui Nicolae Coroiu, cu atât mai mult cu cât pe tatăl său nu avea să-l mai vadă în viață niciodată: "*Singura dată a plâns (tatăl său n.n.) când am plecat la gară, la ora 4 dimineața, când m-a condus până la poartă. De atunci nu l-am mai văzut, căci murise în 1917, în luna ianuarie. După doi ani, în 1919, am venit acasă ca sublocotenent ca să-i spun Tatii că s-a împlinit vorba mea, dar era mort. Păcat*"³¹.

Plecarea la București s-a produs în condiții de totală austeritate pentru tânărul Nicolae Coroiu, care avea în buzunar doar 3 galbeni, din care unul a fost folosit pentru a-și plăti biletul de tren.

Ajuns într-un oraș nou, trebuia să ia viața de la început. Traiul în București nu a fost ușor, iar tatăl său îl avertizase asupra acestui lucru: "*tata spunea că eu îi voi cere bani dacă plec. Tată, i-am răspuns, dacă voi cere bani te rog să nu-mi trimiți, dar nu voi cere, orice ar fi. Am vândut o carte cu 20 de bani, dar bani lui Tata nu i-am cerut. Două săptămâni nu am primit nici un serviciu, cu toate că am avut 3 recomandări, pe care nu le-am folosit. Câștigam 120 lei pe lună, din care cu 16 lei plăteam masa la amiază lunar. Dimineața și seara mă costa iar cam atât*"³².

Primul serviciu stabil a fost la Vama Poștei din București, unde a lucrat un an și jumătate. Aici a intrat în contact cu obiceiuri funcționărești care lui, un ardelean din Vășcău, i se păreau ciudate. Acestea l-au și determinat pe Nicolae Coroiu să părăsească acest loc de muncă. Ce se întâmplase de fapt? Acolo "*am lucrat conștiincios până când un negustor de pe Calea Victoriei m-a jignit în timpul serviciului aruncându-mi o țigară să-l servesc pe el înainte*"³³. Situația l-a

²⁷ Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări...*, p. 3

²⁸ *Ibidem*

²⁹ *Ibidem*

³⁰ *Ibidem*, p. 2

³¹ *Ibidem*

³² *Ibidem*

³³ *Ibidem*, p. 3

determinat pe Nicolae Coroiu să reacționeze refuzând să-l servească peste rând, dar, mai ales, datorită modului în care i se cerea să o facă, mituit fiind cu o țigară. Se pare că negustorul l-a reclamat șefului său, Nicolae Coroiu neștiind că acesta era prieten reclamagiul. Șeful său l-a repezit spunându-i că dacă nu-i servește pe prietenii săi atunci *“asemenea oameni (angajați n.n.) nu au loc aici. I-am răspuns imediat că în 2 săptămâni plec. Ceea ce am și făcut”*³⁴, spune Nicolae Coroiu, și iată-l din nou fără loc de muncă într-un București complicat, aflat în plin război.

În foarte scurt timp și-a găsit însă un nou serviciu, unde câștiga mai mult decât dublu. Era vorba despre un salariu de *“250 lei, plus mâncare, locuință și alte avantaje”*³⁵, ne spune Nicolae Coroiu. Societatea la care se angajase se numea *“Vatra Luminoasă”*, iar acolo lucrau circa 120 de persoane nevătătoare, care confecționau perii și coșuri. Satisfacția profesională era cu atât mai mare cu cât lucra la serviciul de contabilitate, meseria pentru care se pregătise trei ani la Brașov. Această instituție era condusă de generalul în rezervă Grigore Crăiniceanu³⁶ și funcționa sub patronajul M.S. Regina Elisabeta.

Instituția era, de fapt, un Azil al Orbilor ce purta numele de *“Vatra Luminoasă”*. Regina Elisabeta fondase încă din 1906 *“Societatea Orbilor din România”*. Câțiva ani mai târziu, în 1908, a fost înființat chiar un Azil al Orbilor „Vatra Luminoasă” și o școală primară pentru nevătători numită „Regina Elisabeta”. Întregul ansamblu educațional a fost construit în strada *Mărcuța-între-vii*, nr. 20, mai târziu strada Vatra Luminoasă, București. Aceasta era instituția unde a lucrat mai bine de un an și Nicolae Coroiu. Aflată sub tutela Reginei Elisabeta, Nicolae Coroiu a participat și la înmormântarea reginei, 18 februarie-2 martie 1916, când, spune el, *“eu am dus covorul și steagul”*³⁷.

În ciuda faptului că războiul era foarte aproape de granițele României, viața în București îi oferea lui Nicolae Coroiu multe posibilități de petrecere a timpului liber după gustul unui tânăr de 25 de ani. Salariul, chiar dacă nu foarte mare, îi era suficient pentru a gusta din plăcerile vieții având în vedere că avea asigurate masa și cazarea chiar la locul de muncă.

Nicolae Coroiu lua parte activ la viața tumultuoasă a capitalei României. Zona Cișmigiului era locul în care se desfășurau multe din activitățile sale din timpul liber. Acolo a petrecut, bunăoară, și la cumpăna anilor 1915-1916, alături de mai mulți prieteni și într-o companie mai mult decât plăcută și selectă. Astfel, spune acesta, *„la Anul Nou 1916 luam masa la restaurant în Cișmigiu, unde eram serviți de artiste de la Teatrul Național și fetele de negustori de pe Calea Victoriei. Eram cam 100 de voluntari, viitori ofițeri, toți fiind cu bacalaureat”*³⁸.

În vara anului 1916, la câteva luni după moartea Reginei Elisabeta a României, societatea *“Vatra Luminoasă”* a trecut în subordinea Ministerului de Război, iar destinul lui Nicolae Coroiu a luat o nouă întorsătură. În același an se înrolase voluntar în armata română, *“știind bine că se apropie data intrării în război”*³⁹, spunea el, făcând parte din Regimentul 46 transmisioniști București.

Nemaifiind nevoie de el la Azilul Orbilor, Nicolae Coroiu a fost trimis să lucreze la Vama Mamornița, la frontiera cu Austro-Ungaria din Bucovina românească.

Acolo a trăit o experiență teribilă în cele câteva luni în care a stat. Fiind chiar pe frontiera cu Austro-Ungaria, unde aveau loc lupte grele între armata rusă, pe de o parte, și cele germane și austro-ungare, pe de alta, într-o noapte, în contextul pregătirii unei ofensive rusești, s-a trezit că tirul de artilerie a atins din greșeală și teritoriul românesc în zona localității Mamornița. Astfel, ne spune acesta, *“într-o noapte, la ora 12, rușii au atacat pe austrieci ocupând Cernăuțiul și o parte din țara noastră. Când era lupta între ruși și austrieci eu am intrat în camera mea,*

³⁴ *Ibidem*

³⁵ *Ibidem*

³⁶ Grigore Crăiniceanu (1852-1935), general român, participant la Războiul de Independență și la Primul Război Mondial. Între 1 noiembrie 1909 și 28 decembrie 1910, generalul Grigore Crăiniceanu a fost *Ministru de Război* în guvernul Ion I. C. Brătianu. În Războiul Reîntregirii Naționale, generalul de divizie Grigore Crăiniceanu a îndeplinit funcția de comandant al Armatei a II-a (26 august - 26 septembrie 1916).

³⁷ Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări....*, p. 3

³⁸ *Ibidem*, p. 7

³⁹ *Ibidem*

care era la etaj. Aceasta era plină cu gloanțe de mitralieră (se putea pune cu lopata). Mi-am luat pardesiul, în buzunarul lui erau actele mele, și am plecat printre gloanțe trase de ruși și austrieci. Era prima mea pierdere de tot ce am avut eu pe atunci (am mai avut încă trei). În afară de acte, toate lucrurile mele au rămas acolo”⁴⁰.

La scurt timp după acest incident a fost mutat ca vameș șef la Molnița, lângă Herța. Nici aici nu a stat foarte mult, întrucât a fost mutat la vama din Herța. Rolul său acolo era, după cum ne spune chiar el, acela de a urmări îndeaproape mișcarea trupelor austriece și rusești, frontul fiind în imediata apropiere, și să trimită telegrame cu activitatea de pe front direct la Ministerul de Război.

Odată cu intrarea României în război în august 1916, acesta este chemat la București pentru înrolare, astfel că *“în 15 august 1916 România intrând în război, am plecat și eu la București, la Regimentul 46, pe botul mașinii (locomotivei), de unde am fost trimis obligatoriu la Botoșani, la școala militară”*⁴¹, de ofițeri ne spune Nicolae Coroiu.

După doar câteva luni de stat în școala militară a fost trimis pe front cu gradul de sublocotenent. Se întâmplă în primăvara anului 1917. A fost dispus cu unitatea din care făcea parte, Regimentul 37 infanterie Botoșani din Divizia a 8-a, în zona Văii Cașinului, în apropiere de Oituz⁴², unde în foarte scurt timp urma să se dea una dintre cele mai grele bătălii ale armatei române din Primul Război Mondial.

Încă din primele zile ale prezenței lui acolo, *“fiind ofițer de informații”*⁴³, ne spune Nicolae Coroiu, a fost trimis tocmai în avanposturi, unde trebuia să asigure legătura telefonică între cele mai înaintate unități ale armatei române și comandament. Acolo s-a aflat, așa cum subliniază adesea în memoriile sale, într-o permanentă situație foarte periculoasă. De multe ori, afirmă Nicolae Coroiu, *“sunt bombardat de inamic, iar de câteva ori mi s-au rupt firele. Când am fost gata am înaintat până aproape de Cota 772. La vreo 100 de metri erau nemții, bine adăpostiți. Când am ajuns, sergentul cu care eram a fost lovit mortal în frunte (Dumnezeu să-l ierte)”*⁴⁴.

Epopoea lui pe front a cunoscut numeroase episoade tensionate și periculoase, fiind nevoit să înfrunte moartea aproape în fiecare zi. Astfel, bunăoară, într-una din zile, spune acesta, *“cum aveam 20 de soldați la comandă, văzând un aeroplan care venise în recunoaștere la noi, cer să tragă o salvă înspre aeroplan. După vreo 10 minute, când eu eram în copac vine un obuz mare prin aer de vreun metru. Îl vedeam cu ochii cum vine către mine, în care timp nu am putut face nimic altceva decât am închis ochii și obuzul a căzut sub copac, ceva mai departe cu 10 metri, făcând o groapă cât o cameră de vreo 20 metri, dar fără să aibă vreun efect, să omoare pe cineva”*⁴⁵.

Acesta nu a fost însă singurul moment consemnat de Nicolae Coroiu în care a fost în pericol iminent de a-și pierde viața. Cu alt prilej *“soldatul meu, ordonanța adică, îmi aducea mâncarea de prânz. Deodată, o schijă de obuz vine prin ricoșare spre mine, cade la un lat de palmă de locul unde stăteam și intră în pământ”*⁴⁶, ne spune Nicolae Coroiu. Poate cel mai aproape de sfârșit a fost în toiu bătăliei de la Oituz din vara anului 1917. Astfel, spune acesta, *„batalionul meu a primit ordin ca să plece la Oituz. Trebuia să stăm acolo peste noapte ca să dăm ajutor din rezervă în caz de atac și doar dacă era cazul. Când s-a făcut seară, am ajuns acolo într-o pădure deasă. Am stat ascunși într-un luminiș plin cu dâmburi și gropi. Cum comandantul nostru, un căpitan de rezervă și un om foarte bun, ne întreabă pe noi unde să stea peste noapte, un camarad de-al nostru îi spune unde, arătându-i un dâmb. Ne așezăm acolo, deși mie nu-mi plăcea acel loc. Având parcă o presimțire că s-ar putea întâmpla ceva*

⁴⁰ *Ibidem*, p. 12

⁴¹ *Ibidem*, p. 11

⁴² Bătălia de la Oituz (26 iulie/8 august – 9/22 august 1917) a fost una dintre cele mai mari încleștări la care a participat armata română pe fronturile Primului Război Mondial. În urma acestei confruntări unitățile armatei române a stopat ofensiva germano-austro-ungară, care urmărea intrarea în Moldova și ocuparea astfel a ultimei părți din România ce nu se afla sub ocupație militară germană.

⁴³ Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări...*, p. 12

⁴⁴ *Ibidem*, p. 8

⁴⁵ *Ibidem*, p. 12

⁴⁶ *Ibidem*, p. 14

rău am pus pușca lângă mine, gata să trag. Știam că de fiecare dată când ajung într-un loc nou trebuie să mă informez asupra teritoriului în care se află dușmanul, ori văzusem că acesta este fix în fața noastră și are 4 tunuri care pot să tragă în noi oricând.

Cum unii soldați fumau, iar chibritul se vedea când scăpăra, dușmanul a și început să tragă cu cele patru tunuri exact asupra noastră. Atunci, comandantul nostru se scoală (abia de vreo 5 minute se așezase acolo) și pleacă să vadă ce face batalionul. În vacarmul acela vine un obuz (șrapnel) și îl lovește în plin pe căpitan. Acesta cade jos, iar eu, care eram la vreo 3-4 pași distanță de el, mă întorc și mă așez pe burtă după un adăpost, cu mâna pe pușcă și pe două pături și o foaie de cort. De comandă nu mai putea fi vorba, fiecare căuta să se apere pe el. Mulți dintre soldații care fugeau peste dâmb și înapoi erau loviți și omorâți. Eu cu soldații mei am văzut că dușmanul lungește tirul tunurilor crezând că fugim. În aceste condiții, noi am mers nu înapoi, ci înainte, ceea ce ne-a scăpat de la moarte sigură.

După ce s-a mai potolit atacul noaptea, eu m-am așezat peste un râu, unde curgea puțină apă, și m-am învelit cu două pături și o foaie de cort. Eram atât de epuizat căci, cu toate că se trăgea cu tunul, am adormit până dimineața. Mulți dintre soldații care fugeau au murit însă. Căpitanul Aramă bătea soldații când mergeau spre poziție. Dimineață am văzut eu cu ochii mei un soldat care venea dinspre inamic cu mașele (intestinele) lui proprii în mână. Acesta și le ținea cu mâna ca să nu cadă și spunea că nemții i-au spus că pe un astfel de om să nu-l atingă nimeni și să se întorcă la ai lui⁴⁷. Avem aici o teribilă descriere a bătăliei de la Oituz la care a luat parte. Odată scăpat de aici, după cum el însuși s-a exprimat, a devenit un om foarte puternic, dar mult mai trist văzând ceea ce li s-a întâmplat camarazilor săi.

Nicolae Coroiu a fost un ofițer iubit de subordonații săi, datorită bunătății de care a dat dovadă de-a lungul timpului. Nu de puține ori acesta împărțea propria mâncare cu soldații, ceea ce făcea o impresie deosebită printre aceștia. „Cum eu dădeam pâinea mea și la soldați, ne spune Nicolae Coroiu, aceștia mă și apărau. Odată un sergent îmi spune că inamicul are o mitralieră în față. Acesta insistă să intru în tranșee. Altădată îmi aduce pe targă pe un soldat cu piciorul lovit rău. Curios că îl văd că râde, l-am întrebat de ce face asta i-ar el îmi spune că l-am scăpat de război. Pe altul îl găsesc dormind pe linia întâi. Dormea greu. Îl lovesc și-l scol, după care îi iau pușca. Întorcând arma spre el, îi spun că după legile războiului pot să-l împușc. L-am iertat însă, dar i-am spus să nu mai doarmă căci va veni altul și-l va împușca”⁴⁸. Toate acestea au creat o imagine pozitivă locotenentului Coroiu în fața soldaților săi.

Experiența războiului nu s-a limitat doar la aceasta, ci l-a transformat decisiv într-un adevărat bărbat. De multe ori, ne spune Nicolae Coroiu, „eram tare obosit de peste noapte, dar îmi spuneam, mergând în patru labe, să văd cât poate să îndure un om”⁴⁹. Altădată, spune acesta, „primim ordin să plecăm pe jos la școala de grenade cu franțuzii. Am plecat și eu, ca ofițer, cu plutonul meu. Drumul fiind lung, mergeam foarte greu. [...] Oboseala era însă foarte mare, astfel încât visam în timp ce mergeam. Nimeni nu mă credea, dar era adevărat că am visat mergând cu măciuca la ureche. Când am ajuns în sfârșit, m-am culcat pe o laviță, unde am dormit până dimineața. Mi s-a părut că au trecut abia 10 minute”⁵⁰. Pe front fiind, puterea exemplului era un concept extrem de familiar tânărului ofițer plecat din Vașcău să facă România Mare și tocmai de aceea nu a evitat niciodată astfel de situații.

În lungile zile de așteptare, Nicolae Coroiu a manufacturat mai multe amintiri pentru el și pentru posteritate. Cele mai reprezentative sunt două căni realizate din tuburi de cartușe, transmise mai departe familiei ca un suvenir de război. Ambele au inscripționat pe ele textul: „Souvenir din luptele de la V(alea) Cașin(ului), Oituz și Mărăști: Subl. N. Coroi. 1916-1917”.

Încheierea Păcii de la Buftea-București, realizată la 20 februarie/5 martie 1918⁵¹, prin care România ieșea din război, a determinat schimbări importante în destinul bihoreanului Nicolae Coroiu. La 1 mai 1918 Nicolae Coroiu a fost demobilizat, deoarece, subliniază el,

⁴⁷ *Ibidem*, p. 11-12

⁴⁸ *Ibidem*, p. 15

⁴⁹ *Ibidem*

⁵⁰ *Ibidem*, p. 13

⁵¹ Pacea de la Buftea, încheiată la 20 februarie/5 martie 1918, lângă București, care la acea vreme se afla în teritoriul românesc controlat de Puterile Centrale, a fost un tratat semnat de România cu Puterile Centrale ca urmare a ieșirii Rusiei din Primul Război Mondial, consecință a declanșării revoluției bolșevice.

fiind voluntar din Transilvania, „așa era ordinul de la nemți prin filogermanul Marghiloman⁵², după Pacea de la Buftea”⁵³, ca ardelenii din armata română să fie lăsați la vatră.

Sublocotenentul Nicolae Coroiu s-a trezit într-un context istoric extrem de complicat. Acasă la Vașcău nu se putea întoarce, întrucât Transilvania se afla încă sub stăpânire austro-ungară și era urmărit de autoritățile maghiare, iar în război „pierdusem totul și nu aveam decât ce era pe mine”⁵⁴. Din consemnările sale reiese faptul că ceea ce avea pe el era, de fapt, o bluză militară făcută dintr-o cămașă largă și o pereche de pantaloni. Situația lui era una disperată, întrucât nu avea practic din ce să trăiască. În acest fel era nevoit să-și ducă traiul de pe o zi pe alta.

Spiritul întreprinzător al acestuia moștenit de la tatăl său l-a salvat și de data aceasta. „Dar cum să-mi câștig existența ca să nu mor de foame?”⁵⁵ a fost, probabil, una dintre primele întrebări pe care și le-a adresat după demobilizare. Pentru a putea supraviețui s-a adresat fostului său comandant de regiment, colonelul Victor Tomoroveanu, rugându-l să-l lase să mănânce la popota ofițerilor, plătind pentru aceasta, întrucât în oraș era imposibil să facă acest lucru din cauza lipsei resurselor financiare imediate.

Pentru a câștiga bani, Nicolae Coroiu s-a apucat de negustorie. Astfel, spune Nicolae Coroiu, „m-am dus până Chișinău (Basarabia), care era de acum al nostru, la prietenul Crăciun, să cer 1000 de lei, cu împrumut. Mi-a dat imediat, fără să-mi ceară chitanță. De acolo m-am dus la Botoșani, unde era fostul meu Regiment 37 Infanterie Botoșani, cerând unui ofițer cei 400 de lei pe care-i luase cu împrumut de la mine mai demult. I-am cerut să-mi dea banii, căci îmi trebuie.

Am aflat de la el că dorea să se activeze din nou în armată. Înainte de aceasta însă el cheltuia foarte mult. Într-o singură seară spărgea 200 de lei. I-am spus că dacă nu mi-i dă mă duc la colonel să-i arăt chitanța lui pe care i-o luasem când i-am dat banii. „Măi, Coroiule, să nu mergi la colonel, căci altfel nu mă pot activa. Hai la mine să-ți dau pentru bani altceva”.

Mergem la magazie și-mi arată două corturi din pânză impermeabilă. „Cât să-ți dau pe ele?”, îl întreb. Îmi spune că 200 de lei bucata, adică datoria. „Bine”, zic eu. Le iau și le duc la fosta mea locuință, la covrigar, unde aveam o cameră mică cu pământ pe jos. Acolo, acasă, le desfăc pe unde erau cusute rezultând 50 metri de pânză. „Mai am 1000 de perechi de ciorapi, zice amicul meu, pe care ți-i dau cu 2 lei bucata”. „Bine, zic eu, îi iau pe toți”. El mă întreabă însă imediat: „ai bani să cumperi?”. „Bă, îi zic, nu am decât 200 de lei. Îmi dai 100 de perechi, ce fac 200 de lei și peste o oră îți iau și restul”. Ce fac? Îi duc 100 de perechi cu o trăsură în târg și pe loc îi dau cu 8 lei perechea, deci 800 de lei. Îmi mai trebuiau 1000 de lei. Aveam ceva de la prietenul Crăciun, însă nu 1000 de lei. Mă împrumut de la un plutonier (de la care cumpărasem mai multe mosoare cu ață cu restul) și mă duc și îi iau și restul de 900 de perechi de ciorapi.

Cu o parte din mărfuri mă duc la Chișinău, iar de acolo iau drumul Orheiului la târg, cu trăsura, cam 30 de km⁵⁶. Îi spun prietenului meu Crăciun: dacă până seara nu îți dau banii, mă împrumut. Plec și mă duc cu trăsura la Orhei, unde aveam doi buni prieteni. De acolo am mai cumpărat și tutun cu geamantanul. Pe drum am plecat cu niște ovrei. Unul dintre ei îmi spune: „dle. sublocotenent, aveți revolver?”. „Da, spun, am trei, nu unul”. Ajuns la Orhei, la târg, unde plutonierul de jandarmi era cumpărat de mine (cu cadouri), deschid geamantanele, dau gradul și chipiul de ofițer jos și mă apuc de vânzare.

La târg, femeile mă întrebau cu cât dau arșicul (cam 75 cm). Eu le răspundeam că cu 100 de ruble. 100 de ruble erau atunci 200 de lei. La urmă am dat arșicul și cu 50 de ruble și am vândut tot. Mosoarele de ață aproape că mi le-au furat pe toate, dar nu-mi păsa, căci încasasem vreo 2500 de ruble pe pânza de cort.

⁵² Alexandru Marghiloman a fost unul dintre marii oameni politici ai României moderne. S-a născut la 27 ianuarie 1854, la Buzău, și a murit la 10 mai 1925, în aceeași localitate. A făcut parte din Partidul Conservator îndeplinind inclusiv funcția de prim-ministru al României în anul 1918 jucând un rol important în timpul Primului Război Mondial. În această calitate a fost cel care a semnat din partea României Tratatul de la Buftea-București.

⁵³ *Ibidem*, p. 17

⁵⁴ *Ibidem*, p. 19

⁵⁵ *Ibidem*, p. 12

⁵⁶ Nicolae Coroiu a apreciat greșit distanța. Între Chișinău și Orhei sunt 55 km.

M-am întors la Chișinău cu geamantanele goale, dar cu bani și cu mult tutun. Când m-am întors la Chișinău mi-am pus gradul de sublocotenent și șapca de ofițer la loc. Unor băieți care stăteau pe acolo le-am spus să pună mâna pe geamantanele goale pentru că o să le dau pentru asta 10 lei”⁵⁷.

Pe drumul de întoarcere de la Orhei la Chișinău Nicolae Coroiu a avut parte de un moment complicat, fiind la un pas să-și piardă viața datorită unor briganzi care au încercat să-l jefuiască. *„După ce am pornit spre Chișinău, spune acesta, tovarășii mei de drum îmi spusese că aproape la tot pasul sunt hoți care jefuiesc la drumul mare. Eu eram pregătit însă și pentru cazul acesta. Ajungând la un colț de drum, jos, în calea noastră, vedem doi înși călare. Imediat am luat poziție de război având trei revolve. Celor doi tovarăși de drum le dau câte un revolver și eu cu altul la mijloc. Unul dintre cei doi nu vrea fiind foarte [...]. L-am amenințat că-l împușc și plec și singur, dacă nu ia pistolul. Atunci a luat și el arma și am plecat către hoți, care aveau și ei arme sub șube. Noi trei jos, departe unul de altul.*

Când am ajuns în dreptul lor s-au ferit pe marginea drumului și nu ne-au atacat. Unul din noi trage cu revolverul (cel fricos) și mergem mai departe, la Chișinău. Acolo, la un restaurant, unde ne adunam toți ardelenii, găsesc și pe prietenul meu Crăciun, căruia-i spun că după ce am așteptat eu claponul fript încă de la Orhei și cu 1 kg. de vin să mergem acasă la el să sărbătorim. Când a văzut banii ce-i încasasem exclamă: „măi, Coroiule, da mulți bani ai, parcă-s de la bolșevici!”. I-am dat datoria de 1000 de lei, iar mie mi-au rămas vreo 2000 de ruble, adică vreo 4000 de lei.

După aceea m-am dus la Botoșani, unde am luat și restul de marfă: încă un cort, ciorapi și am plecat iar la Orhei. Acolo am vândut și restul (un cort – vreo 50 de metri). Ciorapii i-am dat toți la ardeleni cu 10 lei perechea și am încasat o grămadă de bani (peste 10.000 de lei)”⁵⁸.

Nicolae Coroiu ține să consemneze pentru posteritate un moment pe care-l consideră important pentru biografia sa. Este vorba despre întâlnirea în Piața din Orhei cu un reprezentant din Sfatul Țării din Moldova. *„Pe când vindeam în piața din Orhei, deodată se oprește o mașină mare și frumoasă în fața mea. Din mașină s-a dat jos un domn, care vine de-a dreptul la mine și mă întreabă cine sunt. Eu îi răspund imediat că îi spun cine sunt, dar doar dacă se legitimează și el. La aceasta el scoate din buzunar o hârtie și îmi spune că este deputat în Sfatul Țării (Basarabiei). Numele lui era Mihail Minciună. La aceasta am scos din buzunar legitimația mea și i-o prezint și îi spun că sunt ofițer în armata română, că am pierdut totul în război și că acum caut să-mi fac bani să nu mor de foame, fiind demobilizat forțat ca ardelean. El îmi răspunde: „ocupăm acum și Ardealul”. El pleacă și ne-am despărțit ca doi prieteni”⁵⁹.* Așa a trecut vara și o parte a toamnei anului 1918. În vremuri de restriște și într-o Românie aflată sub control militar german, Nicolae Coroiu reușește să supraviețuiască.

La începutul lunii noiembrie 1918 Nicolae Coroiu este mobilizat din nou, în același Regiment 37 infanterie Botoșani. Se întâmplă cu câteva zile înainte de 11 noiembrie 1918, data semnării Armistițiului de la Compiègne, Franța, în urma căruia a luat sfârșit Primul Război Mondial. Evenimentul l-a prins pe Nicolae Coroiu pe aceeași Vale a Cașinului.

La scurt timp după mobilizare, unitatea din care făcea parte a fost relocalată la Bacău. Aici a stat aproape două luni de zile. În acest interval a avut parte iarăși de un eveniment deosebit, întrucât *„acolo a venit și regele Ferdinand trecând în revistă toată Divizia”⁶⁰,* iar Nicolae Coroiu s-a aflat printre cei care au fost aleși să-i dea onorul. A fost momentul în care l-a văzut de aproape pe cel de-al doilea rege al României.

În perioada în care a fost cantonat la Bacău, imediat după decizia Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia de unire a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România a făcut demersuri în vederea mutării sale într-o unitate militară din Transilvania, mai aproape de casă, *„unde nu mai fusesem de cinci ani”⁶¹,* așa cum sublinia cu amărăciune Nicolae Coroiu în manuscrisul său.

⁵⁷ Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări....*, p. 17-18

⁵⁸ *Ibidem*, p. 17-19

⁵⁹ *Ibidem*, p. 21

⁶⁰ *Ibidem*, p. 19

⁶¹ *Ibidem*, p. 12

Pentru a-și vizita familia, despre care nu mai știa nimic de ani de zile, Nicolae Coroiu a primit o permisie de la unitate. Din Bacău a plecat însă spre București, la Ministerul de Război, pentru a obține mutarea în Transilvania⁶². Se pare că rezultatul a fost pozitiv, întrucât după prezentarea situației sale a reușit să determine un ofițer de stat major să dea „*ordin unui plutonier să telegrafieze la Regimentul 37 Botoșani și să anunțe că sublocotenentul Coroiu Nicolae este mutat la Corpul VII Armată Sibiu*”⁶³, cantonat la Bistrița.

Foarte mulțumit de rezultat, s-a dus în oraș, unde și-a cumpărat o uniformă militară nouă, cea pe care o avea fiind foarte uzată, pregătindu-se de vizita la Vașcău, întrucât mai avea câteva zile de permisie. Nicolae Coroiu intenționa să ajungă acasă în foarte scurt timp cu trenul. Încă de la îmbarcarea din Gara de Nord lucrurile s-au complicat însă, în peisaj apărând un personaj feminin.

Astfel, ne spune Nicolae Coroiu, „*când eram să intru în vagon am făcut cunoștință cu o cucoană frumoasă. Aceasta dorea să-și aprindă o țigară. I-am oferit galant un chibrit, însă scrumul a căzut pe haina mea nouă. I-am spus să nu-mi ardă haina. La aceasta ea îmi răspunde că nu mă ard eu așa ușor.*

*Când mă apropiam de Cluj, armata română abia de trei zile ocupase Clujul*⁶⁴, ea îmi spune să nu merg la Oradea, căci acolo este încă gardă națională ungurească și pot să pățesc rău. Atunci mă hotărâsc repede, cum îmi era atunci obiceiul, să rămân. Mă dau jos la Cluj, unde se dădea și cucoana, și o duc și pe ea cu bagaje cu tot, cu trăsura, la hotel. Ajuns la hotel, hotelierul nu-mi dă cameră decât cu aprobarea Poliției, deoarece sunt militar. Merg la Poliție cu trăsura și acolo primesc imediat acceptul poliției de a mă caza. M-am întors la hotel cu trăsura și primesc o cameră, unde mă cazez cu doamna. Am intrat în cameră cu ea, cu bagajul ei și al meu, desigur, cu ajutorul ordonanței. Acolo am stat cu această doamnă 7 zile. I-am plătit masă zilnic în valoare de 12 lei pe zi. A fost cea mai lungă ședere cu o cucoană din viața mea. Cu altele pe care le-am avut nu am stat mai mult de o oră sau jumătate de oră”⁶⁵.

Iată deci că deși intenționase să ajungă repede acasă a fost deturnat de această „cucoană frumoasă”, iar sosirea la Vașcău a fost întârziată cu o săptămână. Cum încă Oradea nu fusese eliberată, fiind vorba despre perioada premergătoare Crăciunului anului 1918, Nicolae Coroiu nu putea trece mai departe de Ciucea, unde se afla linia frontului dintre armata română și cea maghiară. În condițiile în care era îmbrăcat în uniforma armatei române, risca să fie omorât dacă mergea la Oradea. În această situație a fost nevoit să se întoarcă din drum și să găsească altă cale de a ajunge la ai săi, la Vașcău.

Astfel, de la Cluj s-a întors la Sibiu, pentru ca de acolo să ia alt tren care să-l ducă spre Arad, urmând să coboare pe traseu, undeva pe valea Crișului Alb, pentru a trece Munții Codru-Moma spre casă. La Sibiu și-a întâlnit o mai veche cunoștință, pe Ilie Cristea, originar din Leheceni (jud. Bihor), viitorul cunoscut militant de stânga din perioada interbelică, cu care se cunoștea încă dinainte de declanșarea războiului. Acesta absolvise la rândul său în anul 1915 școala militară din Oradea.

Dealtfel, sora lui Ilie Cristea, Maria Cristea (Oancea), a fost cea care a crescut-o la Mesteacăn, județul Hunedoara, pe viitoarea soție a lui Nicolae Coroiu, Aurora Leuca, în casa preotului din localitate, Ioan Irimie, aceasta fiind orfană de ambii părinți.

Din Sibiu, spune Nicolae Coroiu, „*am plecat spre Arad până la Maria Radna și de acolo la Sebiș. Aici, la Sebiș, am cerut o cameră să dorm*”⁶⁶. Vremurile erau tulburi însă, soldați maghiari făcând parte din unități regulate sau neregulate mișunau peste tot, ceea

⁶² În textul manuscrisului probabil că Nicolae Coroiu face o confuzie. Acesta spune că deplasarea la București pentru a cere transferul s-a făcut nu în perioada în care era la Bacău, ci după ce unitatea sa a ajuns la Hotin. Nicolae Coroiu a făcut deplasarea la Hotin în ianuarie 1919, ori el stabilește prezența la Vașcău la Crăciunul anului 1918, deci înainte de a face deplasarea la Hotin. De altfel, el și spune că după șederea la Vașcău a plecat la Hotin. Probabil că în timpul permisiei sale pentru a-și rezolva transferul unitatea sa a primit ordinul de deplasare la Hotin ca urmare a evenimentelor petrecute acolo imediat după Anul Nou al anului 1919. În acest sens el a fost nevoit să meargă în noul punct de dislocare a unității.

⁶³ Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări...*, p. 14

⁶⁴ Armata română a intrat în orașul Cluj la 24 decembrie 1918. Primele unități militare românești eliberatoare au fost formate din Regimentele 15 Dorobanți (Piatra-Neamț) și 16 Dorobanți (Fălticeni).

⁶⁵ *Ibidem*, p. 15

⁶⁶ *Ibidem*

ce l-a făcut pe Nicolae Coroiu, însoțit de ordonanța sa, să fie foarte atent la tot ceea ce se întâmpla. Fusese avertizat de acest lucru, inclusiv de către „cucoana frumoasă” de la Cluj. Un eveniment tensionat s-a petrecut, conform celor spuse de Nicolae Coroiu, chiar în noaptea în care a dormit la hanul din Sebiș, deoarece „când m-am dus în cameră, într-un restaurant sau cafenea mai mulți domni să uitau la mine și la ordonanța mea, ceea ce mi s-a părut suspect, fiind și singur între ei. După ce am intrat în cameră aud bătând la ușă. Am crezut că sunt unguri. În aceste condiții am cerut ordonanței mele să pună mâna pe armă, cea pe care o avea el, iar eu am luat revolverul. După aceasta le-am spus să intre. În ușă apar 2 ofițeri îmbrăcați militari în haine austro-ungare. I-am somat cerându-le să spună dacă sunt români. După ce m-am convins că sunt români am lăsat armele. La fel au făcut și ei”⁶⁷.

Este încă o dovadă a faptului că perioada era una foarte dificilă și extrem de nesigură. Din fericire pentru Nicolae Coroiu în acest caz totul s-a încheiat cu bine, ceea ce a făcut ca după ce s-au lămurit lucrurile să fie „adusă bătură, iar ordonanța mea s-a îmbătat”⁶⁸. A doua zi dimineața a plecat însă peste munte, de la Sebiș spre Vașcău. Pericolul era foarte mare, deoarece în zonă se afla unitatea militară a căpitanului Verböczi, care făcea prăpăd în toată țara Beiușului⁶⁹. „De acolo am mers spre Vașcău pe jos, prin pădure. Ajunși la Moneasa a doua zi dimineața am luat-o prin pădure spre Lunca”⁷⁰, se destăinuie Nicolae Coroiu. Drumul spre casă a mai comportat unele experiențe periculoase pentru viața acestuia, întrucât „în pădure, văzându-mă un anume Weiss, a ordonat pădurarului care era cu el să mă împuște, deoarece credea că sunt un fugar din zonă. Pădurarul i-a spus că nu eram eu acela pe care îl căuta, ci altul. Astfel am scăpat teafăr și de aici”⁷¹.

Traversând pădurea a întâlnit o serie de cunoscuți, de la care a aflat primele vești după cinci ani despre familia sa. Din păcate, acestea erau neplăcute. „Prin pădure, spune Nicolae Coroiu, m-am întâlnit cu oameni din Sârbești (ii cunoșteam după port) și i-am întrebat ce face tata din Vașcău. Aceștia mi-au răspuns că a murit de doi ani, în timp ce fratele meu s-a stins de două luni. Sigur că eu m-am întristat, astfel că nu am mai zis nimica în afară de bună ziua și am plecat”⁷².

Mai era puțin până la destinație. A ajuns în Lunca, iar de acolo la Vașcău, acasă, unde nu mai fusese de o jumătate de deceniu. După cum avea să afle de la mama și frații săi, aceștia îl credeau mort de aproape trei ani, din vremea încleștărilor de la Oituz. Chiar și tatăl său murise crezând că fiul său, Nicolae, nu mai era în viață. Revederea a fost una extrem de emoționantă. „Așa am ajuns acasă la Vașcău, peste grădină și prin șură, seara, plin de noroi și nebărbierit. Am intrat în bucătărie, unde erau mama, fratele Șandor și cele 2 surori ale mele. Când am intrat, ai mei nu m-au cunoscut decât după ce m-am prezentat. „Doar nu e Nicolae?”, zice mama. „Ba chiar el eu”, răspunsei eu. Am cerut apă (ca de obicei), să-mi dea să mănânc și niște țigări. (...). Mama mea a început să plângă de bucurie că mă vede”⁷³.

Bucuria revederii a fost imensă, umbrită însă de realitățile politico-militare ale vremii atât de bine surprinse, de altfel, și de episcopul Roman Ciorogariu. Tocmai de aceea, chiar a doua zi seara după sosirea sa, a venit vestea în Vașcău că armata secuiască maghiară a ajuns în înaintarea sa la Sudrigiu „și vine spre noi. Pe loc am și plecat peste Dealul Mare spre Deva”⁷⁴, spune Nicolae Coroiu lăsând în urmă regretul că nu a putut să stea mai mult acasă.

De la Deva a plecat spre Hotin, unde ajunsese deja Regimentul 37 infanterie Botoșani, din care făcea încă parte. Ajuns acolo, „camarazii mei mă așteptau să-mi spună că sunt mutat la Corpul VII Armată de la Sibiu. Eu știam asta, deoarece chiar eu fusesem la Minister și am vorbit despre mutarea mea”⁷⁵.

La începutul anului 1919, din motive bine întemeiate pe care le vom contura mai jos și în condițiile unui frig siberian, unitatea din care făcea parte sublocotenentul Nicolae Coroiu a

⁶⁷ *Ibidem*, p. 16

⁶⁸ *Ibidem*

⁶⁹ Roman Ciorogariu, *Zile trăite. Partea a II-a. Revoluția*, Fundația Culturală „Cele Trei Crișuri”, Oradea, 1994

⁷⁰ Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări...*, p. 16

⁷¹ *Ibidem*

⁷² *Ibidem*

⁷³ *Ibidem*

⁷⁴ *Ibidem*

⁷⁵ *Ibidem*

fost trimisă în Basarabia, fiind cantonată, într-o primă fază, în localitatea Noua Suliță, iar după aceea la Hotin. Astfel, ne spune el, „de la Bacău am fost trimiși la Noua Suliță, în Basarabia. Era iarnă și soldații erau prost îmbrăcați, ca în ianuarie, de altfel”⁷⁶

Deplasarea a avut loc alături de alte structuri din Divizia condusă de generalul Cleante Davidoglu⁷⁷ ca urmare a faptului că unități ale armatei române aflate pe Nistru, în zona Hotinului, fuseseră erau atacate de structuri militare și paramilitare bolșevice de pe teritoriul Ucrainei în curs de bolșevizare.

Acestora li se adăugau francirori din nordul Moldovei care au fraternizat cu unitățile bolșevice. Într-unul dintre aceste atacuri fusese omorât generalul Stan Poetaș, ceea ce a generat reacția promptă a armatei române. Evenimentele erau de o gravitate deosebită.

Dincolo de faptul că a fost asasinat de către bolșevici un general român, era pusă sub semnul întrebării însăși unirea Basarabiei cu România. În legătură cu ce s-a întâmplat și modul în care a fost asasinat generalul Stan Poetaș avem mărturia locotenentului Gheorghe Eminescu, comandantul unei companii de mitraliere cantonate la Bălți. Să-l lăsăm pe acesta să povestească, întrucât este un moment mai puțin cunoscut din istoria noastră. „În iarna anului 1918-1919, regimentul meu făcea garnizoană la Bălți, oraș care-și merita numele, deși era capitală de județ. [...] Zăpada cădea liniștită cu fulgi mari. Străzile orașului erau pustii. Rar, câte un om se zărea, înotând prin troienele de zăpadă. Populația orașului stătea în case, în jurul samovarelor. Ne obișnuisem și noi să bem ceaiul după obiceiul rusesc, un pahar de ceai cu o singură bucuțică de zahăr. Eu eram cartiruit la un mare moșier pe nume Rășcan-Dirijinski, un moldovean rusificat, care stătea tot timpul la moșia sa, Rășcanovca. Doi aservitori bătrâni, soț și soție, aveau grija casei și, cum eu eram plin de atenții față de ei, de câte ori aveam musafiri îmi puneau la dispoziție vesela moșierului. În acea seară aveam invitați la ceai doi camarazi. Samovarul de argint al boierului sfârâia pe masă și noi discutam – ca la 23 de ani – despre ultimele cuceriri sentimentale.

Pe la ora 9, un sergent intră gâfâind:

- Să trăiți, domnule locotenent! S-a sunat alarma!

În câteva minute, câte mi-au trebuit să îmbrac ținuta de campanie, eram în drum spre cazarmă. În liniștea nopții se auzeau sunând alarma și trompeții regimentelor de artilerie și cavalerie. Mi-am dat seama că se petrec evenimente grave. Pe măsură ce soseau, ofițerii ne adunam în fața cabinetului comandantului. Aghiotantul regimentului trece grăbit pe lângă noi și cu voce misterioasă ne spune:

- Puternice bande înarmate au trecut Nistrul și înaintează!

După un sfert de oră suntem introduși în cabinetul comandantului, vizitorul colonel Victor Bacaloglu, mai mult artist decât ostaș, unul din fondatorul revistei *Cele trei Crișuri*. Colonelul Bacaloglu pierduse veșnicul lui surâs și cu o voce gravă ne spune: - Domnilor! Bolșevicii au trecut Nistrul pe gheață și au atacat pe un front larg de la Atachi⁷⁸ până la Hotin. La Calarașovca au ucis pe domnul general Poetaș. Toți grănicerii surprinși în pichete au fost măcelăriți. Compania locotenentului Burcă a fost prinsă și nu se știe nimic de soarta ei. Ultimul raport sosit la Divizie anunță că un tren blindat a trecut pe podul de la Atachi. Duceți-vă la unități și luați măsuri ca în trei ore să fim gata de plecare!...⁷⁹.

În această situație, mai multe unități militare cantonate în Moldova au fost trimise în nordul Basarabiei să restabilească ordinea. Între acestea și Regimentul 37 infanterie Botoșani.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 12

⁷⁷ Cleante Davidoglu (1871-1947) s-a născut la Bârlad. A fost fiul medicului cu același nume, Cleante Davidoglu, și al Profirei Moțoc. De tânăr a urmat cariera militară, în 1905 ajungând la gradul de căpitan. În Primul Război Mondial a luptat pe frontul de la Oituz și în Transilvania. În anul 1917 a ajuns colonel și comandant al Regimentului 4 Roșiori „Regina Maria”. Sfârșitul războiului îl prinde în Basarabia, intrată în componența statului român, unde în cursul lunii ianuarie 1919 unități bolșevice aflate pe teritoriul Ucrainei au lansat o serie de atacuri pe linia Nistrului, în regiunea Hotin, ocazie cu care fusese ucis generalul Stan Poetaș. Situația a fost restabilită la 14 februarie 1919, ca urmare a acțiunilor coordonate de generalul Davidoglu. În perioada interbelică generalul Cleante Davidoglu își continuă ascensiunea, iar în perioada 1927-1928 a îndeplinit funcția de comandant al Jandarmeriei Române, apoi a fost șeful Inspectoratului de Jandarmi Județean Mehedinți. A încetat din viață în anul 1947.

⁷⁸ Azi Otaci

⁷⁹ Iulian Negrilă, *Gh. Eminescu: Cum a fost asasinat generalul Stan Poetaș. Studiu inedit*, în *ARCA. Revistă de cultură*, nr. 7-8-9, Arad, 1996, p. 87-88

Înainte de a porni la drum, generalul Cleante Davidoglu a ținut un scurt discurs mobilizator în fața soldaților, ce arăta situația complicată în care se aflau unitățile armatei române din Basarabia. Astfel, „*haine nu avem să dăm, a spus el, dar a dat ordin ca să înainteze către Hotin...*”⁸⁰. Discursul generalului Cleante Davidoglu a fost foarte ferm și extrem de dur, fapt remarcat de Nicolae Coroiu. Trebuia pedepsiți toți cei care atentau la integritatea teritorială a tânărului stat român, cu atât mai mult cu cât în 27 martie 1918 Sfatul Țării de la Chișinău votase în favoarea Unirii Basarabiei cu România.

Astfel, povestește Nicolae Coroiu, li s-a cerut ca acolo „*unde se găsesc arme la case să-i împuște, să dea foc caselor și să se îmbrace cu haine de la cei vinovați*”⁸¹. Intervenția armatei române a fost una extrem de fermă la adresa celor care susținuseră pe bolșevici sau pe franctirorii din zonă.

Nicolae Coroiu descrie câteva episoade din momentul intervenției de restabilire a ordinii. „*Soldați de-ai mei, spune acesta, au găsit oameni care aveau puști acasă, după uși. Ei erau la masă, mâncau, iar când au văzut că intră românii în casă au luat-o la fugă prin fereastră. Unul dintre aceștia a fost rănit, alții au scăpat. Soldații mei au mâncat ce a rămas, după care am pornit mai departe spre Hotin. Ajunși acolo am fost repartizați pe frontiera României de la Nistru. Aici făceam cu un alt ofițer (fost prizonier în Germania) prăjituri speciale, cum numai noi știam face*”⁸².

Despre duritatea intervenției împotriva bolșevicilor și a susținătorilor acestora vorbește și locotenentul Gheorghe Eminescu, martor ocular la cele întâmplate. Aceasta era cauzată de atacul bolșevic, de colaboratorii sovietofili din Moldova și, mai ales, de emoția generată de modul în care a fost efectiv măcelărit un general al armatei române. Unul dintre cei mai fermi ofițeri români din această perspectivă a fost, în opinia tânărului locotenent, și un tânăr căpitan pe nume Leonard Mociulschi. Un simplu episod descris de Gheorghe Eminescu în calitate de martor ocular este edificator din această perspectivă.

„*La ora 10 detașamentul era imbarcat și trenul gata de plecare [...] Abia la ora 4 dimineața am intrat în gara de debarcare. Gara era cufundată în întuneric. O slabă lumină se zărea în biroul de mișcare. Maiorul Lascăr dormea dus. Căpitanul Mociulschi, urmat de mine, de locotenentul Veliciu și Ițigan am coborât și am intrat în biroul de mișcare. Aplecat pe masa de aparate morse, impiegatul scria. La intrarea noastră n-a avut curiozitatea să întoarcă capul să vadă cine a intrat, continua să scrie. Căpitanul Mociulschi, un formidabil om de război, înalt, suplu, cu talie de atlet, îl întreabă:*

- *Ce fac bolșevicii la Ocnîța?*

Fără să întrerupă scrisul, impiegatul – rus de origine – răspunde:

- *Nu știu.*

Mociulschi îl apucă de guler, spunându-i:

- *Da ce paștele mă-ti ai făcut toată noaptea? Treci de vorbește cu ei la telefon!*

Impiegatul s-a sculat și a început să vorbească rusește. Noi nu înțelegeam nimic.

Mociulschi întreabă:

- *Ce spun?*

Locotenentul Ițigan, pe care iubita lui de la Bălți îl învățase rusește, intervine:

- *Domnule căpitan, banditul ăsta le-a comunicat că am sosit cu un batalion și o baterie și că nu avem rampă pentru debarcarea tunurilor.*

Mociulschi scoate revolverul și-l întreabă:

- *Așa ai spus?*

Cu un aer sfidător, rezemat cu spatele pe masa cu aparate, impiegatul răspunde:

- *Da, așa am spus!*

Am auzit două focuri de revolver și l-am văzut căzând peste masă, apoi prăbușindu-se la pământ. Locotenentul Veliciu, atunci și acum cel mai bun prieten al meu, îmi spune:

- *Jorj, dragă! Iar a-nceput războiul!*⁸³.

⁸⁰ Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări...*, p. 19

⁸¹ *Ibidem*, f. 18

⁸² *Ibidem*, f. 20

⁸³ Iulian Negrilă, *op. cit.*, p. 88-89

Reacția armatei române a fost una care răspundea condițiilor excepționale pe care le impunea starea de război. În asemenea perioade și în situații atât de complicate reacția trebuia să fie promptă, astfel încât lucrurile să nu scape de sub control și să se păstreze ceea ce se înfăptuise la 27 martie 1918, adică unirea Basarabiei cu România. De asemenea, trebuia oprite cu orice preț tentativele de cucerire ale Basarabiei de către Armata Roșie bolșevică.

Acest tratament era aplicat exclusiv celor care nu respectau indicațiile. Populația civilă neimplicată nu a avut nimic de suferit. Ba mai mult, soldații sau ofițerii români care făceau excese nejustificate erau pedepsiți pe loc. Un asemenea episod este povestit chiar de către Nicolae Coroiu. Astfel, ne spune acesta, „*la Hotin, nu avea nimeni voie să fure sau să omoare sub pedeapsa capitală. Totuși, unul din sergenți a furat. A fost prins, dus în fața regimentului și împușcat*”⁸⁴. Iată, așadar, că armata română căuta să fie foarte disciplinată, iar cei care greșeau în detrimentul populației civile nevinovate erau aspru pedepsiți, plătind chiar cu propria viață.

La scurt timp după ce a ajuns la unitatea sa cantonată la Hotin, Nicolae Coroiu a fost mutat la Corpul VII armată Sibiu, staționat în orașul Bistrița. Pentru o vreme acesta s-a aflat într-o situație interesantă. „*Eram singurul în uniformă din Vechiul Regat, ceilalți erau cu uniforme austro-ungare*”⁸⁵, spune Nicolae Coroiu, astfel că făcea notă discordantă în unitate.

Războiul mondial se terminase, însă armata română primise din partea Antantei misiunea de a înlătura de la putere guvernul comunist de la Budapesta, condus de Kun Bela, ceea ce făcea ca aceasta să rămână în stare de mobilizare cu participarea la acțiuni militare propriu-zise. În plus, încă nu fuseseră eliberate toate provinciile românești care spuseseră răspicat la Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918, că doresc să se unească cu țara. Este un lucru binecunoscut, de altfel, că Bihorul, Satu Mare și o parte din Arad au fost eliberate abia în primăvara anului 1919.

Unitatea lui Nicolae Coroiu rămâne cantonată o vreme la Bistrița, în rezervă, până în momentul ofensivei maghiare de pe frontul din Ungaria de la mijlocul lunii iulie 1919. Până atunci însă viața din frumosul oraș transilvănean a curs cât se poate de liniștit pentru vășcăuanul nostru. În Bistrița și-a căutat unde să stea, așa că în cele din urmă a găsit un loc bun pentru el la un sas din oraș. „*Aproape în fiecare seară mă plimbam cu domnișoara sasului, fără să fiu intim însă cu ea*”⁸⁶, ne spune acesta. Din cele afirmate de Nicolae Coroiu plimbările erau făcute exclusiv din politețe și respect pentru gazda sa, el nefiind atras de fată.

Însă „*la Bistrița făceam curte unei alte săsoaice*”⁸⁷, spune acesta, o domnișoară frumoasă care locuia în vecinătatea gazdei sale, ceea ce-i crea anumite complicații existențiale, întrucât pe fata sasului unde stătea cu chirie o ignora din punct de vedere sentimental. Se pare că și săsoaica din vecini făcuse o pasiune pentru el, pentru că, spune Nicolae Coroiu, „*într-una din zile mi-a aruncat în față un plic scris nemțește*”⁸⁸, în care își exprima sentimentele pentru el. După acest episod, Nicolae Coroiu a devenit ceva mai curajos invitând-o în oraș, iar „*de atunci până am mers la Tisa-Bá*”⁸⁹ i-am făcut curte mergând cu ea zilnic la plimbare, fără să fim însă intimi”⁹⁰.

Cum lucrurile se complicau pe frontul din Ungaria, regimul lui Kun Bela declanșând o ofensivă împotriva armatei române în iulie 1919, unitatea lui Nicolae Coroiu a fost mutată în Ungaria, în localitatea Tisa-Bá. Nu fără a lăsa în urmă anumite regrete, locotenentul Coroiu este nevoit să plece din Bistrița, punând capăt unei perioade de câteva luni extrem de plăcute. „*Într-o zi primesc ordin să plec la Tisa-Bá*, spune acesta, *unde mi s-au dat vreo 25-30 soldați să comand în sistemul de strajă de la Tisa*”⁹¹. Locotenentul Coroiu, împreună cu o grupă de subordonați, avea misiunea de a asigura siguranța trecerii peste podul de pontoane ridicat de armata română pe râul Tisa în dreptul localității Tisa-Bá. Acolo au asistat la trecerea armatelor

⁸⁴ *Ibidem*

⁸⁵ *Ibidem*, p. 19

⁸⁶ *Ibidem*

⁸⁷ *Ibidem*

⁸⁸ *Ibidem*

⁸⁹ Localitate în Ungaria, unde a fost detașat în iulie 1919.

⁹⁰ Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări...*, p.19

⁹¹ În vara anului 1919, armata română a staționat o vreme pe râul Tisa înainte de a intra în capitala Ungariei, Budapesta.

române comandate de generalii Traian Moșoiu și Holban inclusiv regele Ferdinand, regina Maria și mareșalul Constantin Prezan.

În noul loc are însă parte de alte încurcături sentimentale. Fiind nevoit să-și caute unde să stea a găsit în cele din urmă o locuință la un evreu din localitate, care avea două fete. Situația nu era simplă, ba chiar se complică serios la un moment dat. Dar să-l lăsăm pe Nicolae Coroiu să povestească: „*La Tisa-Bá, unde stăteam, erau două fete ale unui jidan. Una mă plăcea mai mult. Am observat acest lucru, deoarece îmi cânta la pian. Tatăl ei avea o herghelie de cai și una de vite. Într-una dintre zile, când tatăl ei juca cărți cu prietenii săi, ea era lângă mine. Dintr-odată îmi sărută degetele de la mâini. Era clar că era, probabil, amoretă de mine. Nu eram intim însă cu ea deoarece mâncam la tatăl ei*”⁹².

Trebuie să recunoaștem că tânărul locotenent Nicolae Coroiu a dat dovadă de tărie de caracter și mai ales de una sentimentală deosebită, în ciuda faptului că una dintre fetele gazdei sale îi făcea avansuri vizibile. Acesta și explică cauza pentru care nu a făcut un pas înainte în relația cu respectiva domnișoară: „*Nu eram intim însă cu ea deoarece mâncam la tatăl ei*”⁹³. Faptul că mânca la tatăl fetei îl făcea, așadar, să refuze inclusiv relațiile intime cu aceasta. Nicolae Coroiu nu s-a arătat interesat nici măcar de proprietățile evreului, care „*avea o herghelie de cai și una de vite*”⁹⁴. Toate acestea au condus la un deznodământ așteptat din partea lui, anume refuzul de a se implica în vreun fel într-o relație cu fata acestuia. A dat dovadă în același timp de o mare onestitate, întrucât putea, desigur, profita de context, dacă ar fi dorit, însă nu a făcut-o.

Dacă Nicolae Coroiu se descurca cu masa, una dintre problemele importante ale subunității conduse de acesta, soldații săi fuseseră arondați pe la săteni să mănânce pe rând la mai multe familii odată. Astfel, spune el, dacă „*eu mâncam la evreu, soldații mei mâncau și ei la oamenii din sat cu rândul, la câte 8-10 locuitori zilnic*”⁹⁵.

Acolo au stat mai multe luni, până când s-a decis plecarea armatei române din Ungaria, în noiembrie 1919. Ultimele unități ale armatei române au plecat din Ungaria după pacificarea acesteia și lichidarea regimului bolșevic al lui Kun Bela, în aprilie 1920. Drumul de întoarcere trebuia însă pregătit cum se cuvine, întrucât nu se știa cu exactitate cât va dura. Nicolae Coroiu a dat dovadă aici de mult spirit întreprinzător. Astfel, spune acesta, „*când ne-am pregătit de plecare în România l-am chemat la mine pe primarul din Tisa-Bá, care s-a bucurat că l-am scăpat de bolșevici, și i-am pus în vedere ca până după masă să-mi aducă două care pline cu slănină, pâine, ouă etc., căci plecăm. Cu câteva zile înainte de acest moment am prins la Tisa-Bá două care pline cu găște jumulate, din care eu am luat una de găț și am cerut gazdei să o gătească. Restul le-am trimis la companie*”⁹⁶.

După mai multe opriri pe traseu, unitatea lui Nicolae Coroiu a ajuns la Bistrița undeva pe la sfârșitul lunii aprilie 1920, din cele relatate de acesta. A fost momentul în care s-a și încheiat aventura sa pe fronturile Primului Război Mondial, întrucât aflăm că atunci „*când am sosit la Bistrița am și fost demobilizat (1 mai 1920)*”⁹⁷.

Primul lucru pe care l-a făcut Nicolae Coroiu după demobilizare a fost să plece spre Vașcăul eliberat și integrat deplin în România Mare. Dacă la Crăciunul anului 1918, când a fost pentru două zile acasă, se afla sub imperiul pericolului unităților de secui care mișunau în zonă, în mai 1920 lucrurile intraseră pe făgașul normal. Se împlinise idealul românilor ardeleni de unire cu Țara, ideal care avea să fie parafat în plan internațional o lună mai târziu, când, la 4 iunie 1920, a fost semnat Tratatul de Pace de la Trianon.

⁹² Nicolae Coroiu, *Caiet de însemnări...*, p. 20

⁹³ *Ibidem*

⁹⁴ *Ibidem*

⁹⁵ *Ibidem*

⁹⁶ *Ibidem*, p. 22

⁹⁷ *Ibidem*